

Lizbon'a Gece Treni

Nuray YAŞAR SOYDAN^a

Pascal Mercier, Özgün adı: *Nachtzug Nach Lissabon*, Çev. İlknur Özdemir, Kırmızı Kedi Yayınevi, 397 sayfa, 2004.

Antik diller bölümünde okurken, doğru mu yanlış mı yapıyorum, bana bir yararı olacak mı gibi bazı bulanık düşünceleri sorgulamadan edemediğim zamanlar olmuştur. Ancak bazı varsayımlar geliştirerek, eleştirel bakış açısı kazanarak, sorgulayarak bu düşüncelerimden sıyrıldım; berraklığa kavuştum; aslında olmak istediğim yerde olduğumun farkına vardım. Neyin doğru-yanlış, iyi-kötü, güzel-çirkin olduğunu eleştirerek, sorgulayarak, gerekçelendirerek ortaya koymak gerekir. Bu kitabı da özgür iradenin, mücadeleliliğin, kararlılığın ve kendine güvenin okuyucuyu nasıl etkilediğini göstermek için değerlendirmek istedim.

Bern' de bir lisede Latince, Eski Yunanca ve İbranice dersler veren ve bu alanda “en iyi, en yetkin ve en sevilen” olmayı hak eden, öğrencilerinin *Mundus* (Lat. Dünya) onu kıskanan meslektaşlarının *Papirüs* adını verdikleri antik diller uzmanı Raimund Gregorius, bir gün okula giderken köprüden atlamak üzere olan genç bir kadının hayatını kurtarır. Hayatından vazgeçmeye hazır Portekizli kadının telaffuz ettiği ezgisel Portekizce şivesi Gregorius'u iliklerine kadar etkiler.

İspanyol Kitabevi'nde hekim ve yazar olan Amadeu Inacio De Almeida Prado'nun hayatının anlatıldığı bir kitap eline geçer. Kitabın giriş kısmında okuduğu “*içimizde olanın ancak küçük bir kısmını yaşayabiliyorsak gerisine ne oluyor?*” cümlesi onu derinden etkiler. Kitabın her satırını soluksuzca ve sarsılarak okurken, bir yandan da okuduğu her cümlede kendi hayatını sorgulamaya başlar. Hayatına yeni bir şekil vermek istediğini ve bunun için çok fazla zaman kalmadığını düşünür. Ruhundaki dalgalanmanın sıcaklığıyla ve Amadeu Prado'nun hayatını sanki tekrar yaşamak istercesine bir gece treniyle Lizbon'a doğru ruhsal bir yolculuğa çıkar.

Gregorius, Lizbon'da Prado'nun hayatına tanıklık etmiş kişilerin izlerini sürerek onlarla tek tek konuşma fırsatını bulur. Gregorius, kitapta dört farklı zaman dilimini yaşar. Prado'nun notları, kendi hayatı, antik döneme yaptığı düşünsel yolculuklar ve şimdiki zamanda Prado'yu tekrar yaşaması. Prado'yu hem kendi tuttuğu notlardan tanımaya çalışırken, hem de hayatına tanıklık etmiş kişilerden zekasını, soyluluğunu, özgüvenini, aile ilişkilerini, despot babasının Prado üzerindeki baskısını, aşklarını, ihanetlerini, hastalığını, kardeşlik tadındaki arkadaşlıklarını, kardeşleri ile olan kırılma noktalarını, fedakarlıklarını, bazen acımasızlığını yakın çevresinin ağzından tekrar dinleme fırsatını bulur. Mezuniyet töreninde Latince olarak kaleme aldığı metin, Tanrı inancını sorgulayışındaki özgüvenini ve özgür iradesinin son derece yüksek olduğunu gözler önüne serer. Gregorius, Prado'yu düşüncelerinde ve yeteneklerinde antik dönem yazarlarıyla karşılaştırır.

Onun Latincedeki ustalığını Cicero'ya, düşüncelerinin keskinliğini ve duygularının yoğunluğunu Augustinus'a benzettir. *Mundus* rutin hayatından sessiz sedasız kaçışı sırasında, okul müdürü Kagi'ye

^a Doktora öğrencisi, Ankara Üniversitesi Tıp Fakültesi, Tıp Tarihi ve Etik ABD ✉ nuray51yasar@gmail.com
Gönderim tarihi: 31.07.2015 • Kabul tarihi: 31.07.2015

gönderdiği mektupta her ikisinin de Marcus Aurelius'a hayran olduğunu vurgulayarak, ondan kendisini anlamasını ister. Yalnızlığa ilişkin düşüncesinde şu notları kaleme alır: “Yalnızlık dediğimiz şey nedir aslında, sadece başkalarının eksikliği olmamalı, insan bir başına olabilir ama yalnız olmaz; ve insanların yanındaiken de yalnız olabilir, o zaman nedir yalnızlık?”

Tıp etiği açısından değerlendirecek olursak hekimlik sanatını yaparken parasız sağlık hizmeti sunması sosyal adalet duygusuna sahip olduğunu; daha tıp öğrencisi iken kardeşine *konyotomi* açarak onu boğulmaktan kurtarması; hem cesaretini göstermesi hem de yarar sağlama bakımından ele alınmalıdır. Bu davranışı sonucunda kız kardeşi ömür boyu ona minnettar kalmış ve hep yanında olmuştur. Arkadaşı Jorge'ye eczane açması yardımseverliğinin bir göstergesidir. Amadeu Prado'nun yaşadığı dönemde Portekiz'de faşist ve baskıcı Salazar rejimi dönemi hüküm sürmektedir. “Diktatörlük bir gerçekse devrim görev olur.” düşüncesiyle Portekiz'deki Karanfil devriminin savunuculuğunu yaparken, hekim olarak, gizli polis örgütünün lideri olan ve kasap olarak bilinen Mendes'in siyasi ideolojisine bakmaksızın hayatını kurtarması yakın çevresi tarafından hoş karşılanmaz. Ancak o ırk, din, siyasi ideoloji, yaş, cinsiyet ayrımı yapmayarak topluma karşı sorumluluk duygusu taşıdığını göstermiştir; hastaları kendi çıkarı için araçsallaştırmamış, tam tersine kendi hayatının amacı haline getirmiştir.

Bir tarafta tekdüze, basit bir hayat yaşamış, kalın gözlük çerçevesinden vazgeçememiş ve hep aynı kıyafeti giymiş *Mundus*, diğer tarafta ise özgür irade, özgüven, cesaret, mücadele, kararlılık gibi yüklü değerlerle sorgulamacı bir hayatın peşinden koşan Prado. Prado, hayatı yaşanması gerektiği gibi değer katarak yaşar. Bu yönüyle nasıl bir hayatın yaşanmaya değer olduğunu bize göstermekte ve bizi bir arayışa itmektedir. Umuyorum ki biz de benliğimizde sistemik etki yapacak değerlerle yüklü yaşanmaya değer bir hayatı yaşama şansı yakalarız.